Transparency International Sverige

Offentlighetsprincipen i praktiken

Offentlighetsprincipen är en grundpelare i den svenska demokratin. Den garanterar bland annat allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar och skapar transparens och möjlighet till ansvarsutkrävande i offentlig sektor.

En begäran av att ta del av en allmän handling ska behandlas skyndsamt (TF 2 kap. 15-16 §[1]), något som enligt Justitieombudsmannen (JO) innebär att den bör behandlas inom en dag[2].

Under våren 2025 undersökte Transparency International Sverige (TI Sverige) i vilken utsträckning offentliga organisationer i Sverige följer lagstiftningens krav på skyndsam hantering av begäran av allmän handling. Målet med undersökningen var att i) få en representativ bild av hur offentlighetsprincipen efterlevs bland offentliga organisationer i Sverige samt ii) jämföra efterlevnaden mellan olika typer av offentliga organisationer.

Metod

Undersökningen genomfördes under februari-maj 2025. En standardiserad förfrågan (se slutet av dokumentet) skickades ut via e-post till offentliga organisationer i Sverige med en begäran av en specifik allmän handling. Efter fem arbetsdagar skickades en påminnelse ut till de organisationer som inte svarat på begäran.

Det standardiserade e-postmeddelandet och påminnelsen skickades från en privat e-postadress under ett namn som inte var direkt kopplat till TI Sverige. I de fall där en organisation gav ut den begärda handlingen via vanlig post användes en privat postadress.

Urval av organisationer

En förfrågan om begäran av allmän handling e-postades till alla Sveriges kommuner och regioner, samt alla myndigheter med minst fem anställda. Denna avgränsning gjordes för att undvika att undersökningens resultat skulle påverkas oproportionerligt av enskilda individer eller tillfälliga personförhållanden, vilket kan vara fallet i mycket små myndigheter.

Förfrågan e-postades till de allmänna e-postadresser som angavs på respektive organisations webbplats, exempelvis e-postadresser som ”info@kommun.se” eller ”kontakt@myndighet.se”. I 13 fall saknades en sådan e-postadress, då organisationerna istället använde kontaktformulär. I dessa fall begärdes den allmänna handlingen via formulären.

Förfrågan skickades ut per e-post till totalt 612 organisationer. Svarsfrekvensen var 94 procent.

Organisation	Totalt tillfrågade	Antal svar	Svarsfrekvens
Myndighet	301	290	96 %
Region	21	21	100 %
Kommun	290	264	91 %
Totalt	**612**	**575**	**94 %**

[1] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105/#K2

[2] Se till exempel JO:s beslut dnr. 5665-2021

Val av allmän handling

Handlingen som begärdes ut var riktlinjer för bisysslor. Dokumentet valdes då det torde vara ett relativt enkelt dokument för organisationerna att ge ut och inte heller bli föremål för en sekretessprövning. En legitim sekretessprövning hade gjort det svårare att bedöma om en organisations svarstid är rimlig. Dessutom är hanteringen av eventuella bisysslor av intresse för TI Sveriges generella antikorruptionsarbete.

Måttstock för efterlevnad

Enligt Tryckfrihetsförordningen (2 kap. 15 §) ska begärda handlingar lämnas ut ”genast eller så snart det är möjligt”[3]. JO har i flera beslut om utlämnande av allmän handling uttalat att ”ett besked i frågan om huruvida en handling kan lämnas ut normalt bör ges samma dag som framställningen gjordes”[4]. För denna undersökning tolkade vi JO:s rekommendation som svar inom 24 timmar från det att begäran skickades. Detta för att göra det rättvist för alla organisationer oberoende av vilken tid på dagen de fick begäran. Helgdagar räknades inte.

Ett svar från en organisation registrerades som godkänt när de (1) gav ut handlingen, eller (2) meddelade att handlingen inte fanns.

Generaliserbarhet

Det bör understrykas att den begärda handlingen i denna undersökning är relativt enkel att identifiera och lämna ut. Resultatet från undersökningen är därför nödvändigtvis inte representativt för mer komplexa förfrågningar, som till exempel när en sekretessprövning behöver göras.

Standardiserad begäran via e-post

Hej,

Jag skulle vilja begära ut en kopia av era riktlinjer för bisysslor.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar

Se även andra undersökningar av TI Sverige:

Visselblåsning i praktiken: Hur fungerar interna visselblåsarkanaler hos Sveriges myndigheter, regioner och kommuner?

[3] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105/#K2

[4] Se JO:s beslut dnr. 5665-2021